

О.В. Машкова – кандидат географічних наук, доцент
кафедри соціально-економічної географії
Г.Ю. Нападовська – асистент
кафедри соціально-економічної географії
Херсонського державного університету

Проблеми культурної регіоналізації світу

Роботу виконано на кафедрі соціально-економічної географії Херсонського державного університету

Чітка культурна регіоналізація займає важливе місце в системі розвитку суспільства. Дане питання висвітлювали такі вчені як: англійський історик і соціолог А. Тойнбі, американський політолог та соціолог С. Хантінгтон, видатний економіко-географ В.В. Вольський, географ В.Л. Кріщюнас. Культурний регіон – це певна єдність етнічно-родових, національних, духовних характеристик.

Ключові слова: регіоналізація, регіон, культура, цивілізація

O. Mashkova

A. Napadovska

The problems of the cultural regionalization of the world

A clear cultural regionalization occupies an important place in the development of society. Such scholars as British historian and sociologist Arnold Toynbee, an American sociologist and political scientist Samuel Huntington, a prominent economic geographer V. Wolski, geographer V. Krischyunas covered this issue. Cultural region - is a certain unity of ethnic-tribal, ethnic, religious characteristics.

Key words: regionalization, region, culture, civilization

Постановка проблеми. На сучасному етапі стрімкого розвитку суспільства та цивілізації в цілому постає проблема збереження культурних цінностей та звичаїв народів світу. Оскільки ж культура відображає не тільки зв'язок часів, а й сучасну

національно-етнічну різноманітність і своєрідність світу, то, цілком природно, виникає і питання про поділ світу на культурні регіони. Тому на сьогодні чітка культурна регіоналізація займає важливе місце в системі розвитку суспільства. Регіональний підхід до культурного розвитку людства дає системне бачення людської культури взагалі, розкриває культурну самобутність регіону, показує взаємозв'язки і взаємовпливи культур різних народів.

Аналіз публікацій та досліджень. В світі не існує єдиної загальноприйнятої класифікації культурних регіонів. Закордонні та вітчизняні вчені мають різноманітні точки зору щодо критеріїв виділення регіонів та їх кількості. Дослідження культурних регіонів світу було ще розпочато давньогрецьким вченим Геродотом, але на ранніх стадіях дослідження кордони регіонів зазвичай співпадали з фізико-географічними кордонами. У своїх наукових працях дане питання висвітлювали такі вчені як англійський історик і соціолог А. Тойнбі, американський політолог та соціолог С. Хантінгтон, видатний економіко-географ В.В. Вольський, географ В.Л. Кріщюнас.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є аналіз критеріїв, принципів та проблем виділення культурних регіонів світу. Відповідно до мети були поставлені завдання: а) охарактеризувати різноманітні підходи регіоналізації світу на культурні регіони; б) обґрунтувати проблеми виділення культурних регіонів світу на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Культурний регіон – це певна єдність етнічно-родових, національних, духовних характеристик, що проявляються у схожості таких складових соціуму, як: традиції, релігія, культурні зв'язки етико-естетичні норми, світоглядні принципи. Існує декілька підходів щодо виділення культурних регіонів світу [1].

Арнольд Тойнбі (англійський історик і соціолог) запропонував одну з найдрібніших класифікацій культурних регіонів світу. Вчений виділив 21 культурний регіон, які він називав «розвинуті цивілізації», серед яких західна, візантійська, російська, китайська, арабська, індійська, мексиканська та інші [3].

Американський політолог С. Хантінгтон запропонував виділяти вісім подібних регіонів: західний (християнсько-католицький), слов'янсько-православний, ісламський, конфуціанський, індуїстський, японський, латиноамериканський та африканський – перші шість за релігійними ознаками, останні два за географічною ознакою [4].

Проблема, яка постала наприкінці 80-х років ХХ ст. це виділення Північної Америки як окремого регіону. Взагалі до 80-х років чітко було окреслено 6 культурних

регіонів. А саме: арабсько-мусульманський, африканський, далекосхідний, європейський, індійський, латиноамериканський. З цієї класифікації випадала Північна Америка, культура якої розглядалася як частина європейської, в силу історичних причин. Тому закономірно, що ряд авторів оперували поняттям не «європейського», а «європейсько-північноамериканського» регіону. З часом поняття «європейсько-північноамериканського регіону» вичерпало себе, оскільки культура Північної Америки досягла власної самобутності, стала незалежною від європейської та спричиняє своєрідний вплив на розвиток культури в світі загалом [2].

Якщо порівнювати культурні регіоналізації за радянськими вченими географами В.В. Вольським та В.Л. Кріщюнасом, то вони є дещо схожими (таблиця 1).

Таблиця 1. Культурна регіоналізація світу за В.В. Вольським та В.Л. Кріщюнасом

Культурна регіоналізація світу за В.В. Вольським		Культурна регіоналізація світу за В.Л. Кріщюнасом	
1.	Західна Європа	1.	Західну Європу
2.	Центрально-Східна Європа	2.	Східну Європу
3.	Східна Азія	3.	Східну Азію
4.	Російсько-Євразійський регіон	4.	Центральну Азію
5.	Південна Азія	5.	Південну Азію
6.	Південно-Східна Азія	6.	Індокитай і острівну Азію
7.	Середній Схід	7.	Середній Схід і Кавказ
8.	Австралійський регіон	8.	Передню Азію і Балкани
9.	Північна Африка	9.	Далекий Схід Євразії
10.	Латинська Америка	10.	Близький Схід і Північну Африку
11.	Північноамериканський регіон	11.	Латинську Америку
12.	Африка на південь від Сахари	12.	Англо-Саксонську Америку
13.		13.	Африку на південь від Сахари.

З таблиці видно, що обидва вчені розглядають вже Північну Америку як окремий культурний регіон (В. Вольський дає назву регіону власне Північноамериканський, В. Кріщюнас називає Англо-Саксонською Америкою), не включаючи її до культури Західної Європи, на відміну від їх попередників.

В.Л. Кріщюнас дає більш дрібну регіоналізацію Азії, внаслідок різноманітності звичаїв, традицій, побуту, релігійних поглядів. Але на відміну від В.Вольського взагалі не розглядає Австралійський регіон як окремий культурний осередок. Проблема

виділення даного регіону пов'язана насамперед з тим, що Австралія дуже довгий період була британською колонією, що значно вплинуло на її культурний розвиток.

У сучасній літературі однією з найпоширеніших класифікацій культурних регіонів світу є поділ світової культури на культури Заходу і Сходу. "Схід" і "Захід" при цьому не лише географічні поняття, а й різні типи культур, духовності, різні шляхи, способи людського буття у світі. Найчастіше під Сходом розуміють Азію, а під Заходом — Європу та Північну Америку.

У широкому значенні Захід — це сфера буття європейської культури, ділянка поширення і визначального впливу християнської та античної системи цінностей. Поняття "Сходу", східного типу культури складніше (аніж Захід) у зв'язку зі своєю внутрішньою, змістовнішою неоднорідністю. Так, виділяють буддистський Схід, арабомусульманський Схід, індуський Схід; єврейсько-іудейський Схід.

На нашу думку дана регіоналізація дає загальний опис культурних регіонів світу, не конкретизуючи та не диференціюючи особливості розвитку культурного осередку в межах власне Заходу та Сходу.

Культурне районування офіційно застосовується ЮНЕСКО [5].

ЮНЕСКО виділяє такі культурні регіони (рис. 1)

Висновки. Отже, як ми бачимо жодна теоретична концепція не може охопити всієї сукупності національно-культурних явищ, відносин, які існували в минулому і притаманні сьогоденню. Життя сотень давніх народів, які в первісному суспільстві перебували у формі родових і племінних спільнот, в умовах Античності і Середньовіччя у формі народностей різних рівнів згуртованості та і інтеграції, містить надзвичайно широкий спектр відмінностей, що не завжди дозволяють згрупувати їх навколо якоїсь однієї визначальної ознаки. Тому закономірною є палітра наукових досліджень, шкіл, що по різному описують і визначають критерії регіональної типології культури. Однак, при всій розбіжності поглядів у 80-х роках минулого століття, поступово складається усталений, науково обґрунтований погляд на проблему типологізації культури.

Джерела та література:

1. Крижанівський В.П., Дорошко М.С. / Країнознавство / В.П. Крижанівський, М.С. Дорошко. – Київ: Знання, 2012. – 440 с.
2. Редько В.Є. Туристичне країнознавство / В.Є. Редько. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. – 223 с.
3. Тойнбі А. Дослідження історії./ А. Тойнбі.— К.: Основи, 1995.— 614 с.
4. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. ХАНТИНГТОН – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 603 с.
5. UNESCO Regions [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unesco.org/new/ru/unesco/worldwide/>